

Komentarji

Američano lakajstvo ni sposobno na pravično sodbo.—Ameriški tisk in evropske burleskijade

Ameriška Domovina je zadnji ponatisnila iz starokraj-
skega lista uvodnik proti Ada-
miču in je skušala opravičiti ta
"free lunch" z revolversko
pomojo, da Prosveta tudi po-
stavlja to za svoj produkt".
Je zelo smešno. Vsi naši dnevi-
ski v Ameriki ponatiskujejo
svoje vesti iz starokrajskih li-
stov, odkar eksistirajo, toda pre-
jeto ni bilo, čegar produkt je
ponatisnjeni material prvot-
nega, pa poti in ki ga ne marajo v
svoji sredi.

V glavnem gre za Adamiča.
Starokrajski list piše, da se je
Adamič "izkoreninil" v
domovini in Ameriki in da-
ni—nikjer. To je tudi smeš-
no. Nihče se ne more sam izko-
riniti; vedno ga "izkorenini-
ti" drugi—oni, katerim je straš-
na poti in ki ga ne marajo v
svoji sredi.

Fakt je, da napadati Adamiča
v starem kraju je danes lahko.
Ni, ki bi imeli zanj dobro besed-
mora tamkaj molčati. Mo-
je!

Danes je doba histeričnosti in
histerični lakaji imajo besed-
Ta doba pa ne bo trajala
morda. Pride čas — in morda
kmalu — ko pride razum
in v ko bodo imeli res-
trezni in dozorili ljudje svo-
dno besedo. Takrat bomo šele
pravično sodbo o Adami-
v stari domovini!

Takrat bo starokrajске liste
in pisali bodo drugače—in
tudi Prosveta ponatis-
marskaj, da pokaže, kako
se tisi izpremenili...

Ameriška vrhinja družba ima
dolarske kralje, ki se čutijo
dolarske nad evropskimi monar-
vendar so jim družabno naj-
je. To jasno odseva iz ame-
ga kapitalističnega tiska,
je zadnje dni posvetil največ
svojemu nekemu dvorni svatbi v
odnosa poleg domačih umorov
v vsakdanjih škandalov.
Čeden izmed sinov angleškega
da se je poročil z brezpo-
grško princeso in o pompu
mathe so imeli ameriški listi
strani čtiva in slik. In kak-
čtiva? Takšnega, da se
rajo muzati celo evropski
rni lakaji, ki so bili rojeni za
plize.

ovprečni Američan, ki je še
"pozabljen človek" in ka-
je to dni mori težka skrb za
erialni obstanek, se poživ-
na pompozne svatbe evrop-
krajevskih troto in trotic
vsejemu se čudi, kako je to
edno in v teh časih svetovne
onske krize mogoče. Sko-
z z rameni in gre preko

oda degenerirano časopisje
tepa. Američana je treba
Pokazati mu je treba,
je lepo, dobro in svatov-
na sili—in kako silno važ-
Za ameriške "suckerje", če
angleškega kralja o-
zko potepuško grško

ranje, football, boksanje,
razporečni škanda-
veke občeti v Evropi!
to zasojeno z vsakdanjimi
umori in človeških
show, show! —
a Great business!

em kraj", je izjavil morilec
župnika in žene

—Jos. Lieb Stein-
v zadnji teden ustrelil
Leonarda in

ženo v sobi hote-
Columbus, je v pe-
red sodnikom, da ni
na bo torej porotna
Truplo njegove ne-
javni mrtvašnici;
glasi zanj.

PRIPRAVE ZA TO- VARNIŠKE VOLIT- VE V AKRONU

Delavski voditelji so prepričani,
da bo zmaga unija. Boj pri
Goodyear kompaniji je težji ko
pri ostalih družbah

Akron, O.—(FP)—Za veliko
večino od 21,000 delavcev pri
Firestone Rubber in Goodrich
Rubber kompaniji je bila vest o
tovarniških volitvah, katere je
odredil narodni delavski odbor,
vesela novica.

Volitve se bodo vršile pred 11.
decembrom, datum pa ob času
tega poročila še ni določen po
pokrajinskem delavskem odbro-
ru. Ta odbor bo vodil tudi volit-
ve.

Voditelji federalnih unij pri
obeh družbah so sigurni, da bo
doba kompanijske unije poražena
z veliko večino. Pri Goodrich
kompaniji pričakujejo od 75 do
80% oddanih glasov za pravo,
delavsko unijo in približno toliko
tudi pri Firestone družbi.

Pred delavskim odborom v
Washingtonu so argumentirali
proti temu, da bi bila na glasov-
nici tudi kompanijska unija, ozi-
roma da je že vzdrževanje teh
"unij" kršenje točke 7a. Odbor
je zavzel stališče, da o zadnjem
vprašanju ne sodi, vsekakor bo-
da pa delavci pri tajnih volitvah
lahko "popravili storjeno zlo."

Pričakuje se, da bo tudi fede-
ralna unija pri Goodyear kompa-
niji vložila zahtevo za tovarni-
ške volitve. Položaj pri tej druž-
bi je bolj kompliciran, ker ob-
stoji v njenih ogromnih tovar-
nah že 15 let stara kompanijska
unija, poznana pod imenom
"Goodyear Assembly." Ima mno-
go delavcev na svoji strani.
Kljub temu pa pravijo voditelji
federalne unije, da bi se pri taj-
nih volitvah izreklo za pravo
unijo nad polovico delavcev.

Pri prej omenjenih družbah—
Firestone in Goodrich—so bile
kompanijske unije ustanovljene
po prihodu "novega deala," tak-
oj ko se je delavstvo pričelo or-
ganizirati v svojih unijah. Vsled
tega imajo med delavstvom zelo
malo privržencev. In še teh bi ne
bilo, vsaj pa ne funkcionar-
jev, če bi ne imeli posebnih
ugodnosti, ki so podobne podku-
povanju.

Pri India Tire & Rubber kom-
paniji v bližini Akrona so delavci
že zadnje pomlad izvojevali za-
prto delavnico. Istotako se je
podala tudi General Tire kom-
panija, ki je po kratki stavki
razpustila svojo "unijo" in pod-
pisala kolektivno pogodbo. Ta
pogodba med drugim tudi določa
avtomatično izboljšanje medne
lestvice, če pride do zvišanja pri
ostalih treh največjih družbah
—Firestone, Goodrich in Good-
year.

Mussolini pripravlja dik- tatorja za Španijo

Španski monarhisti konferirajo
z bivšim kraljem Alfonzom v
Rimu

Rim, 1. dec.—Španski monar-
histični voditelji so se zadnje dni
zbrali v Rimu pod skrbno zaščito
Mussolinija in zdaj tajno kon-
ferirajo o uvedbi diktature v
Španiji. V Rimu je tudi bivši
španski kralj Alfonso. Konfe-
renco vodi Antonio Goicochea,
bivši notranji minister v Mau-
rovi vladi, ki je bila zadnja pred
padcem monarhije. Goicochea je
prišel iz Španije v letalu.

Potres ob Jadranskem morju
Trst, 1. dec.—Včeraj zjutraj
je hud potres zmajal italijanski
in jugoslovanski obal Jadrans-
kega morja. Iz Dalmacije poro-
čajo odveh močnih sunkih na
celini in otokih. Podrobnosti še
niso znane.

Francija odklonila Hitlerjevo ponud- bo za nov pakt

Ako Hitler res želi mir, naj do-
kaže! — je sentiment franco-
ske zbornice

Pariz, 1. dec.—Francoska zbor-
nica je včeraj hrupno demon-
strirala proti poskusu Adolfa
Hitlerja, da bi pridobil Francijo
za nova in samostojna poga-
janja v prilog miru. Sentiment
govornikov z desnice in leve v
zbornici je bil, da mora Hitler
najprej dokazati, če res hoče
mir. Zunanji minister Laval, ki
je imel glavni govor, je dejal, da
Hitler bo najbolje dokazal, če
vpiše Nemčijo v sistem kolek-
tivnih nenapadalnih paktov, ki
jih propagirata Francija in so-
vjetska Rusija in ki so znani z
imenom "vzhodni Locarno".

Hitlerjev posebni poslanec, ge-
neral Joachim von Ribbentrop,
ki je prišel v Pariz s Hitler-
jevo ponudbo za pogajanje, je
sedel v diplomatski galeriji
in poslušal, kako so po-
slanci in ministri neusmiljeno
obdelavali in brcali Hitlerjev
načrt ter obtožili Hitlerja, da je
hinavec, ki z eno roko ponuja
mir, z drugo za hrbtom pa dela
tajne priprave za masševalno
vojno.

Zunanji minister Laval je tu-
di rekel, da s strani Francije so
vsi pogoji za trajni mir z Nem-
čijo. "Francija ne mara novih
teritorijev", je rekel. To pome-
ni, da Francija ne bo pritiskala
na prebivalce v Posaarju, naj v
januarju glasujejo za francosko
aneksijo.

Vojaški puč v Boliviji; predsednik aretiran

Zdaj bo morda konec bedaste
vojne v Južni Ameriki

Santiago, Chile, 1. dec.—Danie-
l Salamanca, predsednik repu-
blike Bolivije, je ujetnik svoje
armade na bojišču v Chacu in
podpredsednik Jose Luis Tejada
Sorrano je prevzel predsedni-
štvo z dekretom. Salamanca je
pred nekaj dnevi obiskal bojno
fronto z namenom, da izvrši
spremembo v vrhovnem povelj-
stvu bolivijske armade, ki je bila
zadnje čase zelo tepena in se
je morala precej umakniti pred
zmagovitimi Paragvajci. Čim
pa je predsednik dospel na bo-
jišče, ga je vrhovni poveljnik,
general Penaranda, dal aretirati.
Predsednik je obdožen, da je
njegova trmoglavost kriva pora-
za in da je nesposoben za svojo
službo. Nato je Penaranda raz-
glasil, da je Salamanca odstopil
in naj podpredsednik Sorrano
zasede njegovo mesto.

Situacija v Boliviji je zdaj v
megli. Vse kaže, da je general
Penaranda zdaj diktator, ni pa
znano, ali bo nadaljeval vojno s
Paragvajem ali bo diktiral mi-
rovno konferenco, ki naj konča
tridesetmesečno vojno s soso-
dom.

Buenos Aires, Arg., 1. dec.—
Iz Paragvajja poročajo, da so
tamkaj v teku velike proslave
zmage. Paragvajci so prepriča-
ni, da je Bolivija kapitulirala.
Porazena bolivijska armada je
zdaj izšla svojo jezo nad bolivijs-
ko vlado, katero je strmogla-
vila.

Američan v Nemčiji kaznovan,
ker je poslal dolar domov

Berlin, 1. dec.—Neki Ameri-
čan je zadnje dni pisal svojem
v Združenih državah in v pismo
je priložil ameriški dolar. Dva
dni kasneje je bil tiran pred po-
licijo, češ, da je kršil nemški za-
kon, po katerem se ne sme pošil-
jati denarja iz Nemčije. Ameri-
čan je dokazal, da je dolar pri-
nesel s seboj iz Amerike, kljub
temu so mu ga zaplenili in pla-
čati je moral še tri marke povr-
hu. Ta vest dokazuje, da cenzu-
ra odpre vsako pismo, ki gre iz
Nemčije.

ADF DOBILA MILI- JON NOVIH ČLA- NOV NA JUGU

Pred kongres bo šla s svojim
legislativnim programom

Washington. — (FP) — Od-
kar smo dobili "new deal," je
članstvo Ameriške delavske fe-
deracije naraslo na jugu za nad
milijon. Toliko novih članov se
pridobilo na jugu razne unije, k.
so pridružene federaciji, pravi
George L. Googe, njen južni za-
stopnik.

Število članov, ki plačujejo
prispevke, je manjše. Nad mili-
jon delavcev se je le vpisalo v
unije. Slične razmere je najti
tudi po drugih krajih dežele, na
primer v jeklarski industriji.
Kjer je aktivno ali dobrostoječe
članstvo jeklarske unije razme-
roma nizko, po vpisnin in po
sentimentu pa mnogokrat višje.
Vzroki za to razliko so deloma
v brezposelnosti ali izredno slab-
em zaslužku in deloma pa v vi-
gilantizmu podjetnikov proti de-
lavski organizaciji.

Kakor zdaj izgleda, bo šla
Ameriška delavska federacija s
svojim programom pred prihod-
nji kongres in se ne bo zanašala
na administracijo. Sestavljajo
ga razne skupine izvedencev.

V delavskih krogih gledajo
bolj in bolj sumljivo na Roose-
veltovo administracijo, ker slu-
tijo, da so karte "novega deala"
vsak dan bolj naperjene proti
njim. Zdaj je že povsem jasno,
da bo delavstvo dobilo od novega
kongresa le toliko, kolikor ener-
gično in solidarno bo podprlo
program federacije.

Ta bo od novega kongresa za-
htevala poleg socialnega zavarova-
nja tudi skrajšanje splošnega
delovnika na 30 ur v tednu, na-
dalje sličen delavski odbor ka-
kor ga je v zadnjem zasedanju
določal Wagnerjev osnutek in
več drugih točk. Izvojevanje
absolutne in ne samo teoretične
prave do organizacije je za fe-
deracijo gotovo eno najvažnejših
zahtev. In Wagnerjev osnutek
se temu najbolj približuje, ker
izloča kompanijske unije, delav-
skemu odboru pa daje moč za
enforiranje svojih odlokov.

Sovjeti spet povečali me- zde deset odstotkov

Krušne karte odpravljene z no-
vim letom

Moskva, 1. dec. — Sovjetska
vlada je včeraj naznanila, da bo
s 1. januarjem zvišala delavska
mezda v splošnem deset odstot-
kov po vsej Sovjetski uniji.

Pred tem naznanilom je pri-
šla uradna vest, da bodo z no-
vim letom odpravljene krušne
karte v sovjetski Rusiji in
kruh pride na odprt trg, vsled
česar se nedvomno podraži. To
je vzrok, da so delavske mezde
zvišane.

Senator Norris je za čakanje
boljših časov...

Washington. — Senator Norris
je presenetil te dni marsikate-
rega svojega prijatelja, ko je re-
kel, da je z uvedbo splošnega za-
varovanja proti brezposelnosti in
za starost "treba počakati boljši-
h časov." On pravi, da je na-
klonjen splošnemu socialnemu
zavarovanju, smatra pa, da bi se
vse skupaj izjalovilo, dokler ne
mine ta strašna kriza.

To bo menda nov izgovor za
odlašcanje z zavarovanjem. Zna-
čilno vsekakor je, da je prišel iz
ust liberalnega senatorja in ne
kakšnega zakrknjenega torija.

Policija na strani podjetnika

Plainfield, N. J.—Pred obla-
čilno tovarno H. Polskin & Sons
je bilo v zadnjih dveh tednih
aretiranih 34 stavkarjev, med
njimi tudi organizator W. Cene-
va, čeprav so piketirali povsem
mirno. Policija je izklopala raz-
ne predpotopne zakone, od kate-

"New deal" se je izneveril delavstvu na vsej črti

Smrtne obsodbe v Rusiji
narasle na 33 v dveh
tednih

Štirje nemški kmetje ustreljeni
v zapadni Sibiriji

Leninograd, 2. dec.—Sergij Ki-
rov, tajnik centralnega odbora
komunistične stranke in ena
mogočnejših osebnosti v političnem
biroju, je bil včeraj umorjen v
Smolnem institutu. Atentator
je bil aretiran. Uradna vest se
glasi, da je Kirov žrtev "velike
zarote, katero so razpeli so-
vražniki sovjetskega sistema."

Novosibirsk, USSR, 1. dec. —
Štiri kmetje z nemške kolektiv-
ne kmetije "Rdeča fronta" v tu-
kajšnji okolici so bili obsojeni
na smrt pred tukajšnjim sovjets-
kim okrožnim sodiščem zaradi
tativne žita.

Taškent, 1. dec.—Smrtne ob-
sodbe nad muslimanskimi kmeti
v Uzbekistanu zaradi sabotaže
bombažne letine se še vedno
množe. V zadnjih desetih dneh
je tukajšnje sodišče obsodilo 20
sabotažnikov na smrt.

Cardenas, novi predsed- nik Mehike, nasto- pil službo

160,000 oseb prisostvovalo inav-
guraciji v glavnem mestu

Mexico City, 1. dec.—General
Lazaro M. Cardenas, novoizvol-
jeni predsednik republike Me-
hike, je včeraj nastopil svojo
šestletno službo. Cardenas je de-
vetnajsti mehiški predsednik in
obenem najmlajši med vsemi;
star je 39 let.

Inavguracija novega predse-
dnika se je izvršila z običajnim
pompom v Narodnem stadionu
ob navzočnosti 60,000 gostov iz
vseh krajev republike, dočim se
je zunaj stadiona nagnetlo 100-
000 oseb, ki so poslušale Carde-
nasov govor s pomočjo zvočni-
kov in navdušeno aplavdirale
vsaki njegovi besedi. Med nav-
zročimi diplomati je bil tudi a-
meriški poslanik Josephus Dani-
els. Senator Enrique Gonzales
Flores, predsednik novega kon-
gresa, je zaprisegel predsednika.

Cardenas je v svojem inavgu-
racijskem govoru rekel, da glav-
na skrb njegove administracije
bo, da se čim bolj izboljša polo-
žaj mehiškega delavca. Čeprav
ima Mehika jako malo brezpo-
selnosti v primeri z drugimi de-
želami, bo vlada razvila velik
program javnih del z namenom,
da bo delal in služil vsakdo, ki
hoče. Dalje je rekel, da bo vlada
skrbela za socialno enakopravnost.
V Mehiki so še cele po-
krajine, kjer bivajo indijanski
rodovi, ki ne poznajo nobene ci-
vilizacije in med katerimi vlada
nepopolna nevednost in prazno-
verje. Te kraje in ljudi bo treba
dvigniti k civilizaciji in prosveti.
Glede mednarodnih odnosa-
jev je novi predsednik dejal, da
bo Mehika nadaljevala politiko
prijateljstva, iskrenosti in spo-
razumnosti.

"Naša želja je, da nas tuji na-
rodi razumejo", je rekel Carde-
nas. "Mehika je mlad narod, ki
danes skuša izbristati za seboj
sledove režima, ki je barbarsko
izkoriščal nevedno ljudstvo, in
položiti temelj višji, človečanski
in socialni uredbi".

Med člani Cardenasovega ka-
bineta, katerih je štirinajst, je
tudi bivši predsednik Emilio
Portes Gil, ki ima zunanje za-
deve v oskrbi.

rih eden prepoveduje motenje
ljudi pri službi božji!

Krojčarska unija Amalgamated
Clothing Workers se je obrnila
na American Civil Liberties uni-
jo za pomoč.

Delavci se lahko zanesejo le na
svoje organizacije, so povedali
zastopniki na konferenci teh-
nikov

New York. — (FP) — "New
deal" se je izkazal v veliki meri
le iluzija kolikor se tiče po zaku-
nu zajamčene pravice do organi-
zacije. To splošno znano dejstvo
so poudarili na konferenci Med-
narodnega instituta za ekonom-
ske odnose, katere se je ude-
ležilo nad 300 inženirjev, ekono-
mov in drugih tehnikov, zastop-
nikov "rank and file" delavstva.

"Rudarji smo bili zelo naveli-
čani prejemanja plačilnih ku-
vert, na katerih je bil znak do-
larja, v njih pa nobenega de-
narja", je rekel neki rudar. "S
sprejetjem NRA smo se sigurno
organizirali. Tudi nam ni bilo
treba praviti o pomenu organi-
zacije. Potrebovali smo le pravi-
ce do organizacije in pa protek-
cije pred kompanijskimi poboj-
niki in deputiji. NRA nam tega
ni dala".

Neka mlada rudarska žena je
pa pripovedovala o razmerah, v
katerih žive rudarji. Ona stanuje
v stanovanju, v katerem se je
rodila pred 27 leti. Stanovanje
je podrtja. O kakšnih moder-
nih udobnostih rudarji večinoma
nič ne vedo. Za razsvetljavo na-
vadno rabijo petrolejke—kadar
imajo denar za petrolej. O ku-
ravnem plinu, tekoči vodi in no-
tranjih straniščih ne vedo v
praksi.

Kljub vsemu temu pa rudar-
ske žene prav tako cenijo unijo
kakor njih možje, ako ne še bolj.
"Rudarske žene smo 100% za u-
nijo. Pravijo, da nekatere žene
toliko časa brusijo jezike v stav-
kah, da prisilijo svoje možje do
stavkolomstva. Tega me ne dela-
mo. Skebati pa že ne maramo. V
stavkah se borimo ob strani na-
ših mož. Če bi šel moj mož ske-
bat, takoj povežem svoje stvari
in ga pustim!" je rekla govornica.

Otto Kleinert od splošnega
sveta avtnih delavcev je rekel,
da ima avtna unija 108 posto-
jank. "Toda te krajevne unije
ne bodo več dolgo individualne
skupine. Zgradili bomo močno
unijo". Zborovalcem je povedal,
da so avtni delavci izgubili vse
zaupanje v avtni delavski odbor.
Od ameriške delavske federaci-
je pričakujejo čarter za ustano-
vitev splošne industrijske unije.

"V jeklarski industriji ne mo-
re biti nobenega premirja in no-
benega mira, dokler delavci ne
dobe prilike za izravnanje svo-
jih pritožb s pomočjo lastne
unije", je naglasil William Long,
predsednik krajevnih jeklarske
unije v Weirtonu, W. Va., kjer
imajo delavci bogate izkušnje z
"novim dealom". "Sekcija 7a
NIRA smo sprejeli kot vladno
garancijo naših pravic do orga-
niziranja in kolektivnega poga-
janja. Pričakovali smo, da bomo
pri tem protektirani. Da se ni
zgodilo nič takega, je znano".
Long je pokazal slučaj jeklar-
skih delavcev v njegovem kraju,
razmere pri Jones and Laughlin
kompaniji in več drugih podob-
nih slučajev.

Čehoslovakijski protestirajo proti
demonstracijam v Nemčiji

Berlin, 1. dec.—Čehoslovakijski
poslanik je včeraj odločno pro-
testiral proti demonstracijam
višješolskih študentov v več me-
stih Nemčije zoper dogodke na
univerzi v Pragi.

Aretacije stavkarjev v Los An-
gelesu

Los Angeles, Cal.—Trinajst o-
seb je bilo aretiranih zadnji pe-
tek v zvezi z nemiri v teku tu-
kajšnje stavke nameščencev u-
lične železnice. Stavka traja že
osem dni.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit SocietyNarodnina: za "Zdravne drlake (even Chi-
cago) in Kanadsko \$6.00 na leto, \$3.00 na pol
leta; \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cincero
\$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za in-
solvatno \$9.00.Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cena glasilov po dogovoru.—Rokopis se ne
vrne.Advertising rates on agreement.—Manu-
script will not be returned.Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Domač drobiž

Umrl med potjo za pogrebom

Conemaugh, Pa.—Avgust Sa-
mec, star 53 let in doma iz Ust-
ja v vipavski dolini, je šel 24.
novembra za pogrebom v jami
ubitoga tovariša Malnariča. Med
potjo v povorki pogrebcev mu
je prišlo slabo, zgrudil se je na
tla in v nekaj minutah je bil
mrtev. Pokojnik je bil v Ameriki
30 let. Zadnja tri leta je bil brez
zastlužke, kljub temu je ostal
član SNPJ (št. 168) SSPZ in
JSKJ. Zapuščila žena, tri sinove
in štiri hčere.

Še en nov grob

Conemaugh, Pa. — Umrl je
John Bric, star 51 let in doma iz
Hotiča pri Litiji. Bil je član
društva št. 168 SNPJ.

Hrvaški pevec v operi

Chicago. — Paško Alujevič,
bivši član hrvaškega pevskega
zboru Zore, poje zdaj pri čikaški
operi. Zadnjo soboto zvečer je
pel glavno vlogo v "Aidi". Nje-
govo ime v opernih repertoar-
jih je Teodor Lovich.

Nesreča

Calumet, Mich.—Rojak John
Brozović se je nevarno ranil na
roki, ko je imel opravke z raz-
bitim steklom v vratih cement-
nega hodnika.

Še ena nesreča

So. Chicago.—Rojakinja Eva
Špan je zadnje dni padla po
stopnicah v klet in se hudo po-
bila na glavi.

Roosevelt se je odločil za
kompromisni bonus

"Najpotrebnejši" bivši vojak
dobe izplačilo, drugi naj poča-
kajo

Washington, D. C.—Senator
Pat Harrison, demokrat iz Mis-
sissippija, je zadnje dni izjavil,
da bivši vojak, ki so služili v
svetovni vojni, dobe bonus v pri-
hodnjem letu, toda ne vsi. Izpla-
čani bodo le oni bivši vojaki, ki
so brez zaslužke in denar zelo
potrebujejo.

Harrison je dejal, da je prav-
kar dospel iz Warm Springsa,
kjer je konferiral s predsedni-
kom Rooseveltom. Senator ni
hotel direktno citirati predse-
dnika, rekel pa je, da bi Roose-
velt rajši videl, da se večina v
novem kongresu zedinila za kak
kompromisni načrt glede bonu-
sa, kakor pa da bi bila forsirana
po opoziciji. Administracija je
pripravljena na kompromis, da
se izplača bonus le onim, ki so v
najhujši potrebi.

Senator Harrison je tudi iz-
javil, da pride pred novi kon-
gres načrt za starostno pokojni-
no. Ta načrt bo tak, da bo feda-
ralna vlada kooperirala z drža-
vami. Državljan, ki dosežejo
starost 65 let in bodo brez do-
hodkov, bodo deležni neke "pri-
merne" mesečne pokojnine.

Hopkins umaknil minimalno pla-
čo pri relignem delu

Washington.—Umaknitev mi-
nimalne plače 30c na uro pri re-
ligionem delu po administratorju
Hopkinsu smatra William Green
od Ameriške delavske federacije
za "skodljivo in krivično." To
je ves Greenov komentar o tej
akciji, ki bo stanje religijonih de-
lavcev se poslabšala.

Hopkins opravičuje to akcijo
s tem, da se okrajne religijone ob-
lasti v mnogih krajih sploh ne
ozirajo na to minimalno plačo.
Sigurno je bila storjena tudi na
pritisk podjetnikov na jugu in
pa kot kompromisna velebitnost za
kooperacijo.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Važnost delavskega tiska

Detroit, Mich. — Volitve so za
nami in zmagali so spet dolarski
kandidatje. Delavci, ki so jih iz-
volili, so pokazali, da so zado-
voljni z obstoječo mizerijo in raz-
merami. Dokler bodo delavci ver-
jeli obljubam kapitalističnih kan-
didatov, bodo trpeli pomanjka-
nje. Večina izvoljenih kandida-
tov je šla na počitnice v Florido
in Californijo, ker ne potrebuje
več delavskih glasov. Delavci bo-
do pozabljeni, dobiček pa bodo
želi bankirji in drugi, ki so pri-
spevali velike vsote v volilni
kampanji, v kateri so blufali ne-
zavedno maso. V tem jim je slu-
žilo časopisje, radio in druga
sredstva. Tukajšnje časopisje je
delavske kandidate popolnoma
ignoriralo pred volitvami in po
volitvah in poročalo ni niti, koli-
ko glasov so prejeli. V tem je
dokaz, da se jih boje in upam, da
bo prišel čas, ko bo treba dati
odgovor in obračun.

Danes se nahajamo v dobi raz-
padanja kapitalističnega siste-
ma, ki se vrši tako rapidno, da
vsak lahko opazi, ako ima zdra-
ve oči. Predsednik Roosevelt mu
hoče podaljšati življenje, toda
vse reforme mu ne bodo poma-
gale, kajti profitni sistem je
obsojen na pogin. Blago se kupi
či v skladiščih, ker delavci nima-
jo denarja, da bi ga kupili. Dok-
ler bodo delavci služili le to-
liko, da se obdrže pri življenju,
ne more biti blagostanja. Ogrom-
no število delavcev je še brez de-
la in odvisnih od skromnega rela-
ta.

Tudi fašizem in diktature ne
morejo rešiti kapitalizma pred
pologom. Dokaze vidimo v Ita-
liji, ki je na robu bankrota, Nem-
čiji, kjer je še večja mizerija, v
Jugoslaviji in drugih državah.
Velik preobrat prihaja, žalostno
je le, ker tega delavstvo ne opa-
zi. Potrebno je, da se delavstvo
organizira strokovno in politič-
no, da bo sposobno prevzeti kon-
trollo nad vlado in industrijami.

Povsod se opaža priprave za
bodočo vojno, ki se ne bo vodila
samo na fronti v strelskih jarkih,
temveč bodo pobijali tudi
ženske in otroke v mestih. Ako
se bo delavstvo pravočasno orga-
niziralo, bo lahko preprečilo ta-
ko klanje. Vojne se vrše na ukaz
kapitalizma, ki pošilja milijone
delavcev na bojišča, da drug
druga pobijajo, sam pa vleče
iz tega profite.

Delavci se morajo učiti, da bo-
do spoznali manipulacije obsto-
ječega sistema. Čitajo naj delav-
ske časopise, iz katerih se lahko
mnogo nauče. Slovenci imamo
dnevnik Prosveto in tednik Pro-
letarec, ki zagovarjata delavske
interese. List Prosveta je last
članov SNPJ, last delavcev, ka-
terege bi morali vsi delavci čita-
ti. Prosveta prinaša vesti iz vseh
krajev sveta, dopise, povesiti in
podučne članke. Proletarec se tu-
di bori za interese delavstva že
trideset let in vzbuja pravo za-
vednost med našimi ljudmi. O-
ral je ledino med nami in stoji
vedno na straži delavskih pravic.
Prestal je mnogo kriz in uspešno
vodil boj proti reakciji, ki mu je
napovedala pogin. Dolžnost slo-
venskih delavcev je, da podpira-
jo Prosveto in Proletarca, da po-
stanejo člani politične organizaci-
je in se tako usposobijo in izo-
brazijo za samovlado. Delavsko
časopisje, politična organizacija
in volilna pravica so naše orožje
v boju proti sovražnikom. Kadar
pride od tega, da bodo delavci
organizirani v močnih organizaci-
jah, bo konec mizerije in po-
manjkanja.

Nobenega vzroka ni za nespo-
razum med nami. Slovenci imamo
vse preveč strank in stran-
čic, kar zlasti kaže detroitska
naselbina. Tu živi okrog pet ti-
soč rojakov, toda le okrog pet-
sto jih je, ki držijo življenje in
napredek v tej naselbini. Človek
poseja igre, koncerte, shode, dru-
štvene in klubove seje in povsod
opazi ene in iste obraze.

Kje so vzroki, je težko pove-
dati. Med nami je mnogo brez-
briznih ljudi, ki niti ne vedo, da
živijo. Nekateri so domišljivi in
se smatrajo za Američane, dasi
ne znajo pravilno govoriti jezi-
ka te dežele. To so hibe, katere
je treba na vsak način odpravi-
ti.

Pred desetimi leti se je tukaj
sprožila ideja za gradnjo doma.

iz različnih razlogov, katere
bom enkrat pozneje opisal. Danes
ima SND le svoj lokal na John R.
street poleg zemljišča SND. Ne-
koč sem bil tudi jaz zainteresi-
ran v gradnjo doma, v dom, ki
bi bil v ponos naši naselbini, ki
bi služil izobrazbi naše mladine
in v katerem bi lahko vsi našli
zatočišče. Danes sem drugačnega
mnenja in imam za to tudi dober
vzrok.

Kakor sem že omenil, imamo
lokal, ki ga težko vzdržujemo,
čeprav so majhne obligacije.
SND ima nad 400 delničarjev, to-
da dela in trudi se le kakih 40
delničarjev in prijateljev, ostali
pa so brezbrizni. To je jasen do-
kaz, da nismo sposobni vzdržava-
ti večjega doma, ker nam je še
ta lokal preveč. V Detroitu ne
maramo doma in zato ga nima-
mo. To je vzrok, da sem tudi jaz
danes drugačnega mišljenja ko
pred leti.

Odbor se trudi in dela razne
načrte, da vzdrži lokal. Tuhta in
premišlja, kaj bi bilo treba na-
rediti, da bi bil bolj privlačen in
da bi bile njegove prireditve uspe-
šne. Skoro vsak večer je nekaj
na programu, da bi se ljudje za-
bavali. Ob petkih in sobotah je
ples, v nedeljo pa je gostom na
razpolago okusna večerja, da se
lahko vsak pošteno najde za malo
vsoto. Vrše se razne zabavne i-
gre in marsikaj drugega, zato ni
nobenega vzroka, zakaj ljudje
ignorirajo te prilagoditve, ki bi
vsem koristile.

Na tukajšnje Slovence apeli-
ram, da prihajajo v svoj lokal,
kar bo le v splošno korist. Zen-
ski odsek SND ima v načrtu za
božični večer nabavo daril, da se
obdari otroke, ki bodo navzoči.
To se bo zgodilo 23. decembra in
o tem boste slišali še več pojas-
nil. Ženakemu odseku gre prizna-
nje, ker ženske najbolj delajo in
pomagajo pri vzdrževanju lokala
in SND sploh.

Nobenemu ne priporočam, da
bi prišel sem za delom. Mestna
uprava je nedavno sprejela reso-
lucijo, da se ne sme uposliti de-
lavcev, ki pridejo v Detroit v ča-
su večjih aktivnosti v avtni in-
dustriji. Resolucija je bila pošla-
na tudi odboru zveze avtne indu-
strije, ki jo je odobril. Vsak, ki
bo iskal delo, bo moral dokazati,
da biva najmanj eno leto v De-
troitu. Vseeno, naj delajo kakr-
nekoli načrte, ni dovolj dela za
vse brezposelne. Anton Jurca.

Žalostna vest

Sharon, Pa. — Naznanjam že-
lostno novico, da je moj ljubi oče
umrl 17. novembra. Star je bil
62 let in v Ameriko je prišel l.
1905. V naselbini East Palesti-
ne je bil 26 let in je moral trdo
delati, da je prihranil denar, ka-
terege nam je poslal, da smo pri-
šli za njim mati, dve sestri in dva
brata. Očeta sem prvič videla,
ko sem bila stara štiri leta, kajti
v starem kraju ga nisem pozna-
la.

Ko sem bila informirana o o-
četovi nesreči, sem se hitro od-
pravila in odšla 40 milj daleč,
toda ko sem dospela na cilj, sem
našla očeta mrtvega. Ljubi oče,
borili ste se za delavske pravice
in skrbeli, da nas je osem otrok
pristopilo v SNPJ. Vedno ste

nam pripovedovali, da je SNPJ
mati, ki skrbi v slučajih bolezn
in nesreče za svoje člane. Jaz se
tega prej nisem zavedala v toli-
ki meri ko sedaj, zato bom osta-
la članica SNPJ do smrti. Oče-
tove besede mi bodo ostale v spo-
minu do smrti.

Moj oče je imel veliko prijate-
ljev zlasti med rudarji, ki so se
udeležili tudi njegovega pogreba.
Nad sto jih je prišlo in spremilo
očeta na zadnji poti. Lahka naj
vam bo ameriška gruda in jaz
vas bom ohranila v trajnem
spominu.—Josephine Kramer.

Vabilo na sejo SDD

Detroit, Mich.—Vsi delničarji
SDD ste vabljeni, da se udeleži-
te seje v nedeljo, 9. decembra,
točno ob 2. popoldne v domovih
prostorih. Mislim, da ni treba o-
menjati, da je ta seja letna in
zelo važna in da bo treba spre-
jeti več zaključkov v korist do-
mu, ako hočemo, da bo ostal in
napredoval, obenem pa bo treba
voliti odbor. Izberite take, da bo-
do skrbeli za obstanek doma in
da boste z njimi zadovoljni. Se-
danji odbor je delal po svoji naj-
boljši previdnosti v teh kritič-
nih časih in je storil vse, kar je
bilo mogoče. V danih razmerah
ni mogel delati boljše, kar naj
delničarji vzamejo na znanje.

Slišijo se različne kritike, ki
pa so večinoma brez podlage. Tri
leta sem že tajnik doma, toda na
nobeni seji nisem videl vseh del-
ničarjev, dasi sem jih opozarjal
in vabil na sejo. Na vsake tri me-
sece se vrši seja doma, toda del-
ničarji se jih ne udeležujejo v
polnem številu. Mnogi se zgovar-
jajo na slabe čase, toda ta izgo-
vor ne drži. Časi so res mizerni,
toda nobenega ne silimo, da bi
trošil denar v domu. V domu ste
lahko ves teden in treba vam ni
zapraviti niti centa. Kdor ne mo-
re trošiti denarja, naj vseeno
pride na sejo.

Kot tajniku so mi razmere do-
bro znane in lahko rečem, da bi
šlo pri domu trdo, če se ne bi
druge narodnosti posluževale do-
ma. Italijani, Madžari in drugi
radi podpirajo dom, ki je delav-
ska ustanova. Vsi delničarji in
rojaki v Detroitu, naj si zapom-
nijo, da bo njih krivda, če se kaj
pripeti pri domu. Udeležujte se
sej in dajte navodila odboru, da
se bo vedel ravnati. Ako mislite,
da odbor ne dela pravilno, izvolite
dr drugega. Vedeti morate, da
lahko izgubimo to shajališče, če
bodo tuji zapustili dom in če se
bo odbor naveličal stalnega dela.
V tem slučaju boste morali kriv-
do sami sebi pripisati, ne pa od-
boru, kateremu kot delničarji ne
daste pomoči in navodil.

Detroitski Slovenci se radi po-
našajo, da nekaj štejejo in bilo
bi zelo žalostno, ako bi izgubili
poslopje, ki nas je stalo že toliko
dela in truda. Čitamo in vidimo,
da manjše naselbine kot je naša
napredujejo. V Detroitu biva
nad šest tisoč Slovencev, kar sko-
ro ni verjeti, ako opazujemo de-
lo v interesu skupnosti. Če nas
je res toliko, bi bilo vsekakor že-
lostno, ako ne bomo mogli vzdr-
žavati svojega doma. Pomisliti
je treba, da so domovi prostori
na razpolago društvom in klub-
om po zelo nizki ceni. Tu lahko
prirejamo naše veselice in zaba-
ve in če dom izgubimo, se bomo
moral spet potikati po privat-
nih stanovanjih.

Francis Biddle (z dvignjeno roko), novi predsednik federal-
nega delavskega odbora, je zaprisežen za svojo novo službo. V
ozadju je delavska tajnica Frances Perkinsova. Biddle je doslej
pokazal precej liberalnosti za delavce.

Ako je pri nas še kaj zaniman-
ja, moramo iti na delo, da se pre-
rinemo akciji. Krizo in obdržimo
dom. Stvar ni tako enostavna ka-
kor nekateri mislijo. Gremo na-
prej, čeprav so dohodki majhni.
SNPJ razume obstoječi položaj, a
zavedati se moramo, da bo treba
enkrat tudi tam plačati. To ome-
njam, da boste spoznali, da se
lahko zgodi, da izgubimo denar,
ki smo ga vložili in da bo vse
naše delo in trud zaman. Krivdo
ne bomo mogli potem zvrčati
na druge, kajti prepričan sem, da
bi bilo več napredka, če bi bilo
več zanimanja, sloge in skupnega
delovanja.

Čas je, da vas na vse to opozor-
im. V zadnjih treh letih ni bila
še nobena delničarska seja polno-
številno obiskana. Parkiraj ne bi
mogli niti odpreti seje, ako ne bi
bili po hišah vabili delničarjev
na sejo.

Rojake širom Detroita vabim,
da se udeležijo zabave in igre dne
1. januarja, ki bo prirejena v ko-
rist domu. To bo nekaj izredne-
ga, kajti igra iz delavskega živ-
ljenja vam bo nudila veliko už-
žitka. Več o tem prihodnjič.

Joe Obratovich, tajnik.

Poročilo zastopnika

Herminie, Pa. — Dne 24. no-
vembra sem obiskal naselbino
Herminie No. 1, toda uspeh mi
bil zadovoljiv. Čeprav je bil tak-
rat plačlini dan, ni prišlo v moj
žep zaželenega cvenka, kajti
stari naročniki so že ponovili na-
ročnino, nove pa je težko dobiti.
Slednje sem iskal do polnoči in
pri tem mi je pomagal tudi
Frank Smolich, a uspeha vseeno
ni bilo. Kdor dobi prazno kuver-
to, se seveda ne more naročiti na
Prosveto.

Zdi se mi, da ne bi nič poma-
galo, če bi se zastopniki odpove-
dali skromni proviziji. Naši glav-
ni uradniki se zelo trudijo na raz-
nih proslavah, da bi Prosveta
dobila več naročnikov. To vem iz
njihovih govorov, ki sem jih sli-
šal na proslavah v Penni. Ured-
nik in upravnik pozivata naše
ljudi, naj se zanimajo za napre-
dne stvari in tudi jaz se trudim
podnevi in ponoči, da dobim čim
več novih naročnikov na Prose-
to. Sicer sem jih dobil že lepo
število, a to dosti ne pomaga,
ker jih mnogo izgubimo. Društ-
veni tajniki, ki agitirajo in si
prizadevajo, da dobe nove naro-
čnike, imajo še manj uspeha ka-
kor jaz. Lahko rečem, da naro-
čniki ne bodo leteli skupaj, ako se
odpravi zastopnike. Tisti, ki tako
mislijo, se zelo motijo. Če jaz ki
m rojaki po Pennsylvaniji po-
znajo, ne morem dobiti naročni-
kov, jih tudi drugi ne bodo.

Nekateri ljudje govorijo, da i-
ma jednota milijone in nam bi
lahko dnevnik pošiljala brez-
plačno. Če bi se to zgodilo, bi
bil tudi jaz vesel, ko mi bo po-
tekla naročnina v prihodnjem le-
tu, ako bi meni in drugim kdo
plačal naročnino. Člani bi bili tudi
zadovoljni, ako bi prejeli list
brezplačno.

Pred deveto konvencijo, ko
sem pisal o zadevi zastopnikov,
sem prejel prijazen odgovor od
upravnika, da bo stvar predlo-
žena delegatom. Ko konvencija
še ni bila zaključena, sem bil že
upravičen odšteti pri večjih dru-
žinah tri člane, deseta konvenci-
ja pa je določila, da dobi družina,
ki ima pet članov v jednoti, list
brezplačno namesto več glasil.

Br. F. Dormishu svetujem, naj
se najprej sam naroči na dnev-
nik, da s tem pokaže dobro voljo
in da čimprej dobimo tisoč no-
vih naročnikov. Kar sam naj po-
šlje \$4.80 upravnistvu, ker so-
vraži zastopnike. S tem bo tudi
društvo št. 262 pokazalo, da so
zastopniki nepotrebni in jaz bom
zadovoljen, ker bom imel trajen
počitek.

Že 33 let se klatim po naselbi-
nah in v tem času sem izkusil
veliko dobrega in slabega, nedav-
no pa sem doživel v naselbini
Herminie nekaj izrednega. Louis
Sebir in njegova soproga živita
namreč skupaj že 25 let in oba
sta ponosna na SNPJ. Dne 24.
novembra sta obhajala srebrno
poroko in ob tej priliki sta skle-
nili, da bosta živila skupaj, dok-
ler ju smrt ne loči. Vest o tem
se je hitro raznesla okrog in pri-
šli so ljudje iz naselbine Library
in drugih. Dospeli so sinovi in
hčere SNPJ tej naročnici Prose-
te, in ker jih je bilo toliko, jih
ne morem vseh imenovati. Jaz
sem prišel v spremstvu F. Smo-
licha in njegove soproge krog 12.
in našel veliko in veselo družbo,
ki nas je sprejela z velikim nav-
dušenjem. Tudi če bi bil prišel
predsednik Roosevelt, ne bi bil

boljše sprejet kot zastopnik
svete in njegova spremila.
Obljubili so mi, da bom do-
bi nove naročnike, kadar jih bo
novno obiskal. Hvala za spo-
st in prijazno obljubo. V tej
družbi sem se tudi parkrat
til z "novoporočencema",
se je završila poroka, mi ni
no, ker sem prišel prepoz-
veseli družbi sem ostal do
ga dne in gospe Cirar, Ursi-
bar in Lazar so nas zabavali
lepim petjem. Lepa hvala
stojubnost, "novoporočen-
in družini pa želim zdravja
selja še mnogo let.

Anton Zidanšek,
zastopnik Prosvete

Naznanilo

Sharon, Pa. — Naznanjam
nom društva št. 31 in drug
jakom, da me je tudi letos
va Proletarca poblastila a
pečevanje Ameriškega d-
skega koledarja, pobirajo
ročnino na Proletarca in pr-
nje knjig iz njegove zalo-
menim naj, da to delo opr-
brezplačno, ker se gre za
stvar. Koledar stane 75 c.

Mihail Lenar

"Slaba vest" v Sheboygan
Sheboygan, Wis. — Dr-
odsek soc. kluba se je ved
trudil, da je spravil na
predstave, ki so ugajale
stvu. Za letošnjo sezono so
bili nekaj novih iger iz s-
kraja. Prva, ki jo bomo tu
prizorili, je "Slaba vest",
janka iz sedanjega časa,
ri se vrste veseli in šaljiv-
zori. Nastopijo hlapci in
ki s petjem odhajajo na d-
se vračajo od dela. Ko bo-
šali in videli te junake,
mislim, da ste tudi vi košče-
ta, ki ga predstavljajo. Sp-
li se boste, da ste tudi vi
tako prepevali, ko ste odha-
travnike, polje in v gozd.
boste, da se domovina vz-
losalni politični in kulturni
membri v enem oziru ni sp-
nila, temveč ostala korajz-
vesela.

Igra "Slaba vest" se n-
igrana na slovenskih odrih
meriki, zato priporočamo,
pride vsak pogledat, za ka-
ne bo žal. Žal bo le tistemu
ne bo videl. Vstopnice v
prodaji so samo 30 centov
vratih pa 35 centov. Sezi-
njih, ker se vam obeta
zabave.

Dosedaj so se naše priv-
vršile vedno v nedeljo več-
so se pa časi tako spremen-
je postala sobota takorek-
delja, ker na ta dan nobet-
varna ne obratuje, smo si
postavili "Slabo vest" na
22. decembra ob polosmi-
čer. Po igri bo prosta zaba-
ples. Vsi ste uljudno vab-
da se udeležite.

Dramski od

Plesna veselica

Enumclaw, Wash.—Želim
ročiti javnosti, da smo tu-
in okoliški Slovenci zgradili
venski dom, ki bo odgovar-
šim potrebam. Dne 15. de-
se bo vršila prva plesna
ditev v novem domu, na k-
vabimo Slovence od blizu in
Na tisti večer si boste lah-
gledali dom in tako spozna-
lahko napravijo ljudje,
združeni in pomagajo dru-
gemu. V slogi je moč, prav-
govor. Posameznik ne mo-
pravi ničesar, posebno v
času ne, v skupnosti pa
Tudi mi smo imeli pre-
sprotnikov, a se jih nismo
šili, temveč šli na delo. Z
mi čudno, da nekateri ta-
di nasprotujejo dobrih stvari
ker jim prav tako koristi,
kor drugim. Sramota zade-
ste, ki so nasprotovali in
rili proti koristni ideji. Z
bodo spoznali, da so naj-
napako in jo bodo skuša-
praviti, toda take stvari
pozabijo tako kmalu.

Glede vstopnine na vesel-
morem poročati, ker se je
zedinili, znano pa mi je,
bo visoka in da jo bo lah-
zmogel. Na svidenje na ve-
Matilda Petch

V Clevelandu ne manjka
entov

Cleveland. — Tudi v tem
stu je pričela rasti religijon-
zelo naglo. Zdjaj narasča p-
tisoč novih "klientov" na
in bo v decembru dosegla
na podlagi tekočih prijav
gla bo število 56,000 družin

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Dansaert si je kljub temu prizadeval, da bi vzdržal red. Oborožen s krampom je grozil, da bo razkal črepanje vsakomur, kdor ne bo ubogal; hotel jih je postaviti v vrsto in kričal je, da se bodo nakladači odpeljali poslednji, ko bodo naložili tovarne. Niso ga poslušali, zadržal je Pierrona, ki je hotel preplašen in bled pobegniti med prvimi.

Vsaikrat, ko se je koš dvignil, ga je moral oplaziti in odriniti. Pa tudi sam je sklepetal z zobmi, kajti samo še minuto, pa ga bo pogoltnilo: vse se je zgoraj rušilo, bilo je kakor reka ob poplavi in padal je morilni dež tramov. Prišlo je še nekaj delavcev, tedaj pa je blazen od strahu planil in huntu in pustil, da je skočil Pierron za njim. Koš se je dvignil.

V tem trenutku je prišla Štefanova in Chavalova skupina v nakladališče. Videli so izgi njeni koš, planili so; a morali so se umakniti nazaj, ker se je opaz popolnoma porušil; šaht je bil zatrt, koša niso mogli več spustiti dol. Katarina je ihtela, Chaval se je davil od kletvice. Bilo jih je kakih dvajset; ali jih bodo predstojniki, ti praseci, kar tako zapustili? Oče Mouque, ki je z legnatjo prignil Veterana, ga je še zmerom držal za uzo, obadva, starih in živih, sta bila prepada zaradi naglega naraščanja poplave. Voda je segala že do beder. Štefan je molče stiskal zobe in dvignil Katarino v naročje. In vseh dvajset je rjovel, zroč navzgor, dvajset jih je nepremično in topo strmelo v šaht, v to porušeno luknjo, ki je bruhalo vodo in odkoder jim ni mogla več priti pomoč.

Ko se je Dansaert zunaj izkrcal, je zagledal Negrela, ki je pravkar pritekel. Gospa Hennebeaujeva ga je bila davi, takoj, ko je vstala, po nesreči zadržala, da sta listala po cenikih, ker je bilo treba kupiti poročno darilo. Ura je bila deset.

— Tak, kaj se pa godi? je kričal že od daleč.

— Rudnik je izgubljen, mu je odgovoril višji paznik.

Jecilaje je pripovedoval o katastrofi, a inženir je neverjetno zmajal z rameni; kako, ali se opaz kar tako meni nič tebi nič podre? To pretiravajo, treba se je prepričati.

— Nihče ni ostal spodaj, kajne?

Dansaert se je zmedel. Ne, nihče. Vsaj tako upa. Ali pa, če so se delavci zakasnili.

— Ampak, tri sto hudičev! je rohnel Negrel, čemu ste se pa potem dvignili? Kaj se tako pušča ljudi na cedilu?!

Takoj je odredil, naj prestejejo svetilke. Zjutraj so jih razdelili tri sto in dvajset, zdaj pa so jih našli le dve sto in petdeset; a nekateri delavci so priznali, da so jih pustili spodaj, ker so jim v gneči in preplahu popadale iz rok. Skušali so izklicati delavce, toda ni bilo mogoče dognati točnega števila: nekateri so se razbežali, drugi pa niso niti več vedeli, kako jim je ime. Niso se mogli sporazumeti, katere tovarne pogrešajo. Bilo jih je morda dvajset, morda štirideset. In le to je vedel inženir zanesljivo, da so spodaj ljudje, kajti če se je človek sklonil nad ustje šahta, je razločil njihovo rjovenje sredi bobnenja vode in gred, ki so se rušile.

Prva Negrelova skrb je bila, da pošlje po gospoda Hennebauja in da zapre rudnik. A bilo je že prekasno, delavci, ki so zdirjali v kolonijo Dve sto štirideset, kakor bi za njimi prasketale grede, so prestrašili družine; in cele trope žensk, starcev in otrok so v diru vrele vkup ter kričale in ihtele. Morali so jih odganjati, vrsta rediteljev jih je morala zadrževati, ker bi sicer ovirali delo. Mnogi delavci, ki so prišli iz šahta, so postajali topoglavni tod okrog, in še na misel jim ni prišlo, da bi se šli preobleči, tako jih je zadržal in omamil strah kraj te strašne jame, ki bi bili skoraj ostali v njej.

Stroj-človek

Robot, ki rešuje zamotane enačbe. — Mehanizem prekaša največje matematike vseh časov. — Uspehi z roboti iz aluminija in jekla. — Detektorska ušesa, električne oči

Ameriška inženirja Push in Willburg sta si dala pravkar patentirati stroj, ki nadomešča delo človeških možganov za izvršitev najtežjih računskih nalog. Najbolj zamotane enačbe s tremi neznankami rešuje ta aparat z lahkoto in hitreje nego Inaudi, kralj računalcev na pamet, nezmotljiveje nego veliki Gauss, kralj matematikov vseh časov.

Misleči stroj obeh Američanov je nekaj čudovitega, menda najpopolnejša mehanična priprava, ki so si jo človeški možgani izmislili doslej za te svrhe. A najnovejši čas nam je poklonil v področju mislečih strojev še marsikaj, kar je nemara celo čudovitejše. Postavimo za primer kovinskega raziskovalca stratosfere in jonosfere, o katerem je bilo na tem mestu že nekaj govora in ki si ga je omislil londonski Narodni laboratorij za fiziko, Profesor Piccard in vsi rekorderji najvišjih ozračnih plasti se lahko skrivajo pred tem raziskovalcem iz jekla in aluminija. Njegovi izdelovalci se

Preplašene ženske, stoječe okoli njih, so jih rotile, jih izpraševale in poizvedovale po imenih. Ali je ta ostal notri, ali tisti, ali oni? Niso vedeli, le jecili so, trepetali in kakor blazni kričali z rokami, kakor bi odganjali od sebe grozovite prikazni, ki se jim venomer spovračajo. Mnóžica je naglo naraščala, ječanje se je dvigalo s cest. Zgoraj na nasipu, v Bonnemortovi kolibici, pa je sedel nekdo na tleh; bil je Suvarin, ki ni odšel, pač pa je le gledal.

— Imena! Imena! so kričale ženske in glas se jim je dušil v solzah.

Negrel se je pokazal za trenotek in jim zavpil:

— Takoj, ko bomo vedeli imena, jih bomo razglasili. Saj ni še nič izgubljenega, vsi bodo rešeni... Sam grem dol.

Mnóžica je onemela od tesnobe ter čakala. In res se je inženir z mirno hrabrostjo pripravil, da se spusti v jamo. Dal je sneti koš in ukazal, naj privežejo na konec jeklene vrvi namesto koša čeber; ker pa se je nadejal, da mu bo voda ugasnila svetilko, je odredil, naj pritrjuje drugo pod čeber, kjer jo bo le-ta ščitil.

Pazniki so mu z bledimi in izpačenimi obrazi trepetaje pomagali pri teh pripravah.

— Vi pojdete z mano, Dansaert, je kratko ukazal Negrel.

Ko pa je opazil, da nima nihče poguma in da se je višji paznik pijan od groze opotekal, ga je prezirljivo zavrnil.

— Nik, bili bi mi v napoto... Rajši grem sam.

Že je bil v ozkem čeburu, ki je nihal na koncu vrvi, in drčel v eni roki svetilko, v drugi pa stiskajoč signalno vrvo, je sam zavpil strojniku:

— Počasi!

Stroj je zatočil bobne, Negrel je izginil v brezno, odkoder se je še zmerom slišalo vpitje siromakov.

Zgoraj se ni nič zgodilo. Negrel je ugotovil, da je gorenji opaz dobro ohranjen. Gugajoč se sredi šahta, se je obračal in svetil po stenah: prenicanje skozi špranje je bilo tako pičlo, da svetilka pri tem ni nič trpela. A tri sto metrov globoko, ko je prišel do spodnjega opaža, je luč ugasnila, kakor je pričakoval, in curki so mu napolnili čeber. Odtlej je videl le tisto, kar mu je razsvetljevala svetilka, ki je bila obešena spodaj in ki se je pogrezala pred njim v temi. Kljub vsej srčnosti je prebledel in se zgrozil, ko je na svoje oči videl grozo tega razdejavanja. Samo nekaj gred je še ostalo, druge so strmoglavile z okviri vred. Za njimi so težale ogromne votline, rumeni pesek, droben kakor moka, se je usipal v velikih množinah, medtem ko so se vode "hudournika", tega podzemnega morja z neznanimi viharji in brodomi, valile, kakor da tečejo čez jez. Spustil se je še niže, gubeč se sredi te zmerom hušje praznine, vodna troba, ki je vrela iz teh izvirov, ga je sukala, in rdeči plamenček svetilke je tako slabo svetil, da se mu je zdelo, kakor da vidi v daljavi med velikimi premikajočimi se sencami ceste in križišča razdejanega mesta. Nikakršno človeško delo ni bilo več možno. Samo rešiti je skušal ljudi, ki so bili v nevarnosti. Bolj ko se je spuščal, bolj je slišal, kako narašča tuljenje; toda moral se je ustaviti, ker mu je nepretrdna zapreka zastavila šaht; grmada hlodov, zlomljeni tramovi vodniki in pregrada med stranskim šahtom, vse to se je prepletalo s potrganimi ostanki črpalne napeljave. Ko se je tako dolgo časa razgledoval in se mu je srce stiskalo, je na mah rjovenje utihnilo. Najbrže so siromaki zaradi naglega naraščanja vode zbežali v rove, če jim tok že ni zalil ust.

(Dalje prihodnjé.)

niso niti potrdili, da bi dali svojem izumu, kakor je bilo nekdo navada, podoben nepopolnega vzora, človeka. Čemu neki? Človeško telo ima tisoče priprav, ki so namenjene povsem drugim stvarim nego poletom v stratosfero in so pri takšnih poletih tudi hudo v napoto. Po čemu bi neki stratosferni robot potreboval človeške noge in roke? Saj ga nosi balon. Čemu bi mu srce in pljuča, ki v razredčenem zraku klaverno odpovedujejo? Čemu človeške oči, ki so baš za bistveno žarkovje višin, kozmično žarkovje, slepe? Robot Narodnega laboratorija lahko vztraja brez vseh stvari, kajti vse, kar je na njem, je rojeno za stratosfero, kar gotovo ne velja za organizem prof. Piccarda. Nima živcev, ki bi kdaj odrekli, nima potrebe po jedi, pijači in spanju, njegova detektorska ušesa slišijo vsak brezžični signal, njegovo oko s svetlobno električno stanico opazi vsak val skrivnostnih žarkov, ki brzi skozi stratosfero, njegov spomin je nezmotljiv in neizčrpen, ker ima obliko fotografske plošče, ki si zabeleži zvesto vsak vtis in si ga ohrani dolga, dolga leta nespremenjenega.

Računalni aparat obeh Američanov in angleški stratosferni robot sta le dve posamezni figuri iz ogromne armade mislečih strojev, ki koraka v zadnjih letih naprej in proti zrasti svojemu ustvaritelju človeku, čez glavo kakor homunkulus pokojnega Paracelza. Ti stroji krmarijo letala, prižigajo in ugašajo natančno ob uri sveta mestno razsvetljavo, stražijo s previdnimi očmi oklopne blagajne in prodajalne, onemogočajo trčenja na železniških progah, opravljajo tisoče raznih del in so pri teh delih neprimerno zanesljivejše, močnejše in pametnejše nego človek, ki jih je ustvaril.

Kakšna razlika med njimi in njihovimi predniki, nedolžnimi igrači v človeški podobi, kakršna je bil mister Teleuk, ki je odkrival pod vplivom svetlobnih žarkov spomenike, dr. Mistikus, ki je telefoniral in držal govore, ali gospod Televoks, ki je stregel obiskom v trgovini! Iz njihove vrste stopa samo Okultus, prvi strojni vojak, ki ga je brezžično valovje ravnalo na daljavo. Navzlic svojemu stote težkemu kovinskemu telesu je bil hiter kakor lahek tank, njegove oči so bile probojni reflektorji, stokrat ostrejši od človeških oči in silovitega zamaha njegove gumijske bi ne vzdržal niti slon. Vojak, ki je neranjiv, moreč velikan, prava pošast iz nekega norega človeškega sna današnjih dni...

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Cenejšo stanovanje

Napisal Aladar Laszlo

Žena: Čez dva tedna napoči veliki dan. Preseliva se v lepše in večje stanovanje. In koliko cenejše bo!...

Mož (plaho): Za koliko?

Žena: Za 2500 Din na leto.

Mož (že bolj plaho): Pa ga ne bo treba preslikati?

Žena: O pač, a to ni takšna reč. 2500 dinarjev. In v predso-

bju...

Mož (poln zle slutnje): Kaj je s predsobjem?

Žena (zelo živahno): Saj veš, kako velika je veža. Če bi tam postavila stekleno steno s premakljivimi vrati, bi pridobila predsojbe in še kos veže. Za 3500 Din se dobi že prav lepa steklena stena.

Mož (z grozo): Kako si rekla? Tri tisoč pet sto?

Žena: Majhne izpremembe so pri vsaki selitvi potrebne. Če že preurediva predsojbe v vežo, morava tudi plinsko uro preložiti. (Tiho.) In tudi električni števec. Zid bo treba predreti in cev izpeljati ven. Vse skupaj z žicami in stikali ne stane več ko 1300 Din.

Mož (strašno razburjen): Če je tako, pa sprejmi na znanje, da se ne bom selil, temveč bom tu ostal. Rajši vidim, da mi ara zapade!

Žena: Zakaj nisi tega že poprej rekel! Zdaj so že zidarji v novem stanovanju.

Mož: Zidarji?

Žena: Da. Vrata prestavlja jo iz spalnice v kopalnico za dva metra na levo.

Mož (energično): Koj jutri grem tja in vse zidarje požemem.

Žena: Zidarji bodo danes svoje delo končali. Za jutri sem naročila mizarja.

Mož (mrliško bled): Kakšnega mizarja?

Žena: Mizarja, ki bo vdela garderobno omaro v kopalniško izdolino.

Mož: V kopalniško izdolino? Tam, kjer stojita plinska peč in umivalnik?

Žena: Da, prej sta tam stala. Prejšnji teden sem ju dala premontirati v drugi kot. To je bilo delo! Toda instalater je bil zelo poceni. Računal je vsega skup samo 1000 Din.

Mož: Ne plačam niti pare!

Žena (zajoka): To imam za plačilo, ker hočem varčevati! Za 2500 Din je stanovanje cenejše. (Zaihti.) Tega ne pomisliš.

Mož: Novo stanovanje mi ni nič mar. Rajši se preselim v hotel.

Žena (si obriše solze): Vidiš, tako je prav! Prihodnja dva tedna bo pri nas že itak velik dir-daj, in zato... zato bo res najpametnejše, da se za nekaj dni kar v hotel preselim.

Kavalir

"Gospod, vi ste stopili moji ženi na nogo, pa se ji niste opravičili. Seveda moram zahtevati od vas zadoščenje..."

"O, prosim. Tamle v kotu sedi moja žena. Pojdite k njej, stopite ji na nogo in se ji nič ne opravičite!"

Tudi on ima oči

Inkasant: "Kaj pravite, da gospodinja ni doma? Saj sem ga malo poprej videl na oknu."

Služkinja: "Je že... Pa kaj mislite, da on nima oči!"

Ako nameravate iti v Jugoslavijo

todaj potujete z vso udobnostjo preko Havra s črpkami French Line

"PARIS" 15. decembra—9. marca

"ILE DE FRANCE" 29. decembra—19. januarja

Hitro vožnja. Izredna postroba. Kraje kabine tretjega razreda za dve ali štiri osebe. Svetovno-slovenska kuhinja. Vino se servira priložno pri vsaki jedi. Vse prtljage potuje s Vami do cilja.

Za nadaljnja pojasnila in vazo listke pišite na:

LEO ZAKRAJSEK General Travel Service, Inc. 302 East 72nd Street New York City

SLOVENIC PUBLISHING CO. Travel Bureau 216 West 18th Street New York City

French Line

Dobre žene

Govornica stoji na odru in vneto reče: "Kje bi bili možje, ako bi ne bilo žensk?"

Vse tiho.

Se potem, čez dolgo se oglasi nekdo iz ozadja:

"V raju!"

Govornica zardi.

"Pa so vendar tudi dobre ženske na svetu!" pravi nato.

In spet pride odgovor iz ozadja:

"Res — na pokopališču!"

Domača znamka

Pijanec se je ponoči opotekal domov. Po nerodnosti je stopil nekemu gospodu na lakast šoln, na kar mu je gospod prisolil zvenco klobuto. Pijanec je osupnil:

"Hk... kaj sem... hk... res že... hk... doma?"

Otroški spor

"Kaj pa jokaš, Pepček? Mirko ni dal pol jabolka."

"O, saj mi ga je dal."

"Črva mi noče dati."

Božič v Jugoslaviji

Dva božična odplutja parnikov potujejo

JUŽNE PROGE

"solčna stran Atlantika"

NARAVNOST V JUGOSLAVIJI

Saturnia—7. decembra. Pripluje v Dubrovnik 21. decembra

Mimo Genova—15 ur do Jugoslavije

CONTE DI SAVOIA 14. decembra

Poslužite se in izkoristite NOVO ZNIŽANO CENO, ako ostanete v Jugoslaviji samo 1 teden. Cena je za TJA IN NAZAJ le 1/3 višja kakor po vožnji samo v eno stran, v evropsko luko.

Za rezervacijo se obrnite na pooblaščenega agenta, ali pa na

333 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

ITALIAN LINE

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročni Prosveto stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto nino. Ker pa člani še plačajo pri asecumentu \$1.20 za teden, se ji šteje k naročnin. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini bi bil rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Ki druž. države in Kanada \$6.00	Za Cicerone in Chicago je
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 8.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 12.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 16.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list ted moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLA S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vas pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene smerni, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vse ustmena pojasnila